

ОСТАННІ НОВИНИ

18.06 Цей копир літнього взуття на тліку моди: пасуєватиме до багатьох образів, але є недаря

18.06 «Яке це Божевілля!»: Шаєра згодилась, що мало не кинула вузку кілька років тому

18.06 Коли слово «демократія» стає дипломатичною формою, — ЗМІ про вибори у Філіппіні

18.06 Як чистити мелоду картоплі: одна помилка зіпсує страву

18.06 «Кандидати заради зноку у моді», — колєкціонєрка Людмила Карпінська-Романюк

18.06 Борони Україну з 2015 року, під Польським загартом швейцарці з Хмельницьки

18.06 Це не звичайна картопляна запіканка: ідеальний спосіб

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливо. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Густеля» (Unternehmen Wuste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюбінген — Баллінген — Ротвайлін. Воснововані загони охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новітні концтабори. А що? Одні іншому не заважає.

«В гестапівській тюрмі Neue Bremm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Густеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червону армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а вважувати не встигли. І 17-річний хлопчик разом з іншими комсомольцями став підлітково розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найлюкших в'язниць Neue Bremm, в тій самій землі Саарланд. Це була «розширена поліцейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбувають покарання» борці з нацизмом, французькі брацці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонені різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см x 60 см і висотою два метри, — згадував **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорюквалася пію себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помираєш у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуару для засиння рабів.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них миски з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та вполювали чобітьми в бачку: ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі виправз з води, його били дерев'яною жердиною по голові.

Читайте також: У росії виявили табір_де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Вурхад Йеллонек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який вшадково його зустрів на території табору (жертв нацизму заарешували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг приспати ні ідальні на нішому боці вулиці, ні бжування жіночого табору, але коли він дістав до Löschesch (ставка для засиння воєни), то присів навпочіпки, хреснив руки за головою та зробив кілька стрибків уперед. За якісь миті він здавав прізвисько своєю мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Bremm, де українцєв багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Страсбура. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Трьох Рейнк.

— У Нацвайлері стояли дві шибениці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Густеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загальною сім таборів.

— Якщо ми бетонуючи майданчик, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по коліно у воді. Наго охули. Відкривали рани. Два тижні вліжвався в ревір, прищипени для непрацездатних, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

Одного разу вловець енергетомів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Лець одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисько Зак-Зак — через його зросту уривкувати мовити говорити. В'язні Зак-Зак називав «чужими шидками на здорових тілах німецького народу». І ставив до них відповідно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Густеля» були антрощи не кращами. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операція «Густеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втратами не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстарший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборх 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затімавав злість і, прищовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смертн так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дріт під струмом, вшались в бараках. Це вважалось не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину закручували у крижану ванну, не даючи їй відпочити, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кляли поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відірвати труп. Оживе чи ні?

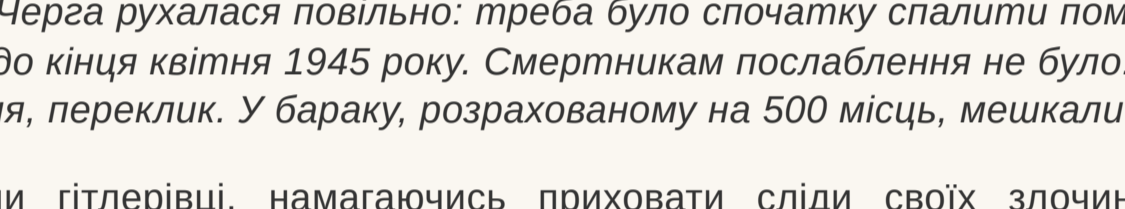
«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок окупувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так дотягнули до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було: підйом о п'ятій ранку, шухування, переклик. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини, 7000 людей, на останньому підйуді, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Пройти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели під охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім місяць світляла, сонячне світло. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

З 1968 до 1999 року працював у «ДержжорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДержжорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «летючого української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

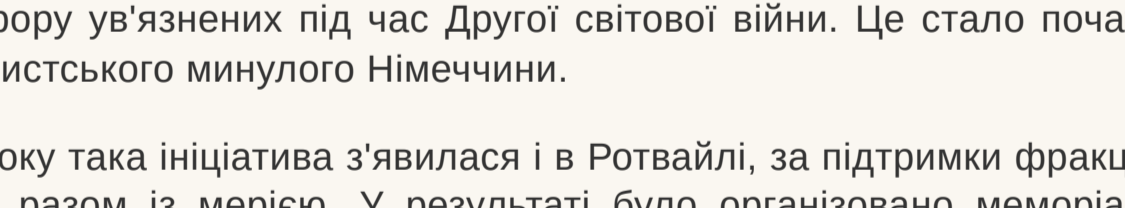

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

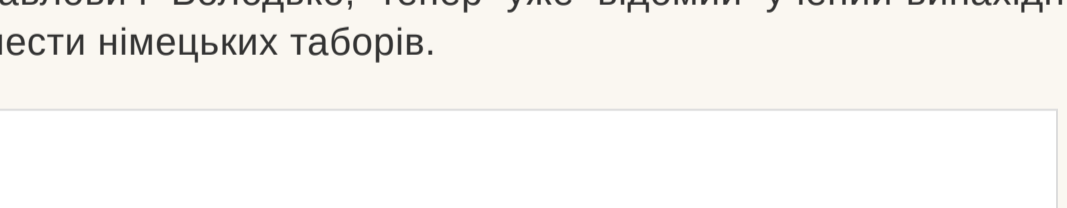
Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

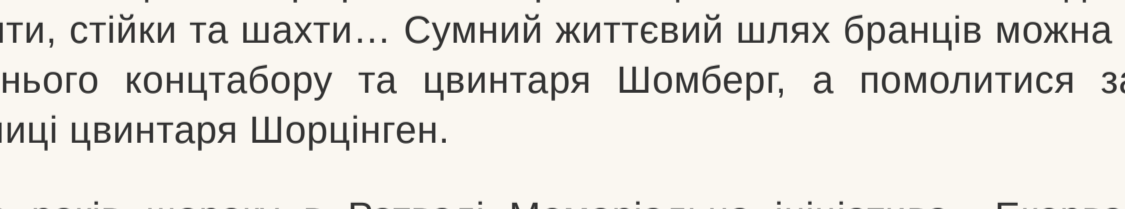

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

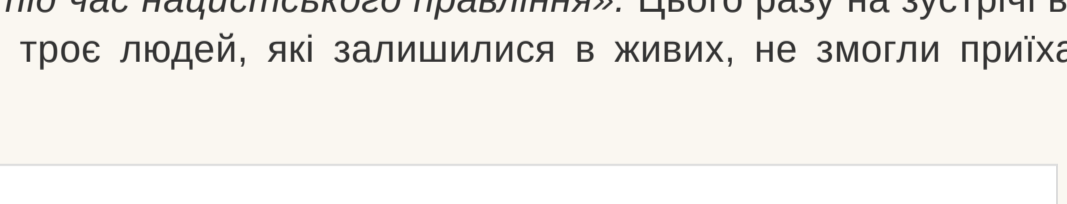
Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

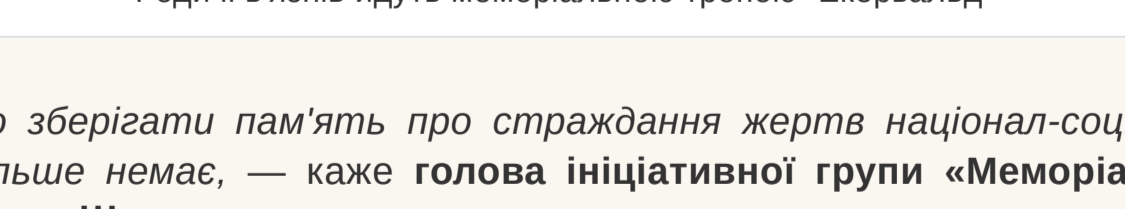

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

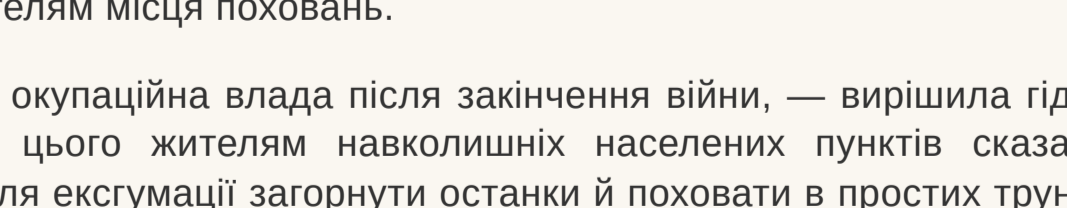
Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

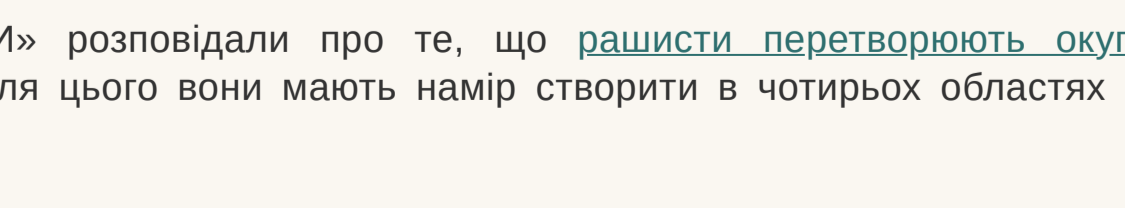

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

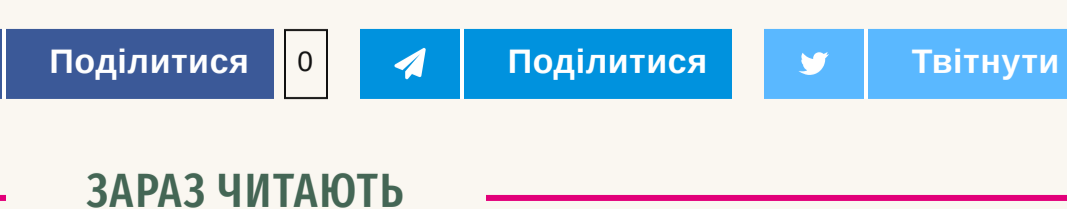
Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.

5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайлі, разом із мерією. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцінген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрився. А 2005 року на пам'ятні заходи, куди було запрошено колишніх в'язнів з Польщі, колишніх і росіян, Швейцарії, Австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько. Астер у відомий учений-візнахідник, якому пощастило вихити після шести німецьких таборів.

...Ми йдемо Меморіальний центр Еккервальда через ділянку, де в 1944/45 роках розташовувалися сланцевий кар'єр та електричні політехнічний на спеціальність «Автоматстрали». Сдружились, народилися донька. Бував на дорозі по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Запатентував 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

«Читайте також: У козо починалися галакцінації_ті незабаром помирали»: в Києві відкрилася виставка_про те_як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали темиля закатованих в'язнів і укладали останки в труни

Тривалий час покаяння замовнювалися: німці не горіли бажанням вирощити ганебні сторіни своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрик, були посаджені ліси. І руїни заводських примічень зникли поза зору. Здавалось, зникне й пам'ять. Але на хвилі руху прихильників миру в 1980-х роках почали з'являтися регіональні ініціативи зі створення пам'ятників на місцях масових страт і жорстокого терору ув'язнених під час Другої світової війни. Це стало початком критичного осмислення нацистського минулого Німеччини.